સત્સંગ બાલવાટિકા

સંપાદક : શાસ્ત્રી હરિકેશવદાસજી (ગાંધીનગર)

ધીરજના ફળ મીઠાં

- શાસ્ત્રી હરિપ્રિયદાસ (ગાંધીનગર)

એક ગામમાં ખેડૂતની ખૂબ વિશાળ જમીન હતી. તેમાં ઘણા બધા આંબા વાવેલા અને સારી એવી મહેનત કરેલી તે ઘણા બધા લીલાછમ અને ઘટાદાર આંબાના વૃક્ષોથી આખું આંબાવાડીયું ઘટાટોપ બની ગયેલું. આ આંબાના વૃક્ષો પર મોર પણ બેઠો અને નાની નાની કેરીઓ પણ આવી. ઉનાળાનો તાપ વધવા લાગ્યો અને કેરીઓ મોટી થવા લાગી. સરસ મજાની કેરીઓ જોઈ એટલે વાંદરાને કેરીઓ ખાવાનું મન થઈ ગયું. ૪૦-૫૦ વાંદરાઓનું ટોળું કેરીઓ ખાવા આ આંબાવાડીયામાં આવ્યું.

કેરીઓના ફળને કોઈ નુકશાન ન થાય તેથી દેખરેખ કરવા ખેડૂતનો છોકરો આ આંબાવાડીયામાં જ ચોકી કરતો હતો. તેણે આ ટોળાને લાકડી અને પથ્થર દ્વારા ભગાડી દીધું. કેરીઓ ખાવા ન મળી એટલે આ બધા વાંદરા નિરાશ થઈ અને તેમના નિવાસ સ્થાને આવ્યા અને બધી વાત તેમના આગેવાન બૂઢિયા વાંદરાને કરી. આ બૂઢિયા વાંદરાએ એક સરસ રસ્તો બતાવ્યો. અહીં આ ઘણી બધી ખુલ્લી જગ્યા છે. કોઈની માલિકીની પણ નથી. તો તમે બધા મહેનત કરો. તો અહીં સુંદર આંબાવાડીયું બનાવી દઈએ. પછી આપણા આંબાવાડીયામાં તૈયાર થયેલી કેરીઓ તમે પ્રેમથી ખાઈ શકશો તમને કોઈ રોકશે પણ નહી અને માર પણ નહીં ખાવો પડે.

બૂઢિયા વાંદરાનો આ પ્રસ્તાવ બધા જ વાંદરાને ખૂબજ ગમી ગયો. થોડા વાંદરાઓ ખાડા ખોદવા લાગ્યા. થોડા વાંદરાઓ ચારે બાજુ ફરી ગોટલીઓ વીણી વીણીને લાવવા માંડ્યા. સારી એવી મહેનત કરી ગોટલીઓ વાવી પણ દીધી. આટલે સુધી તો બહુ સારૂ કામ કર્યું. સાચા રસ્તે મહેનત કરી. પણ વાંદરા કોનું નામ બે-ચાર-પાંચ દિવસ થયાને એમના મનમાં તો સળવળાટ ચાલું થયો કે હજુ છોડ બહાર આવ્યો કેમ નહી ? એમના મનમાં એમ હશે કે ગોટલી વાવે ને બે-ચાર દિવસમાં તો મોટું ઝાડ થઈને કેરીઓ આવવા માંડે. ધીરજતાના અભાવે જ્યાં જ્યાં ગોટલીઓ વાવી હતી તે બધા ખાડા ફરીથી ખોદી નાંખ્યાને ગોટલીઓ ફોતરી કાઢી.

બૂઢિયા વાંદરાએ આ જોયું એટલે તેને બહુ દુઃખ થયુ ને તે કહેવા લાગ્યો. અરે મૂર્ખાઓ ! આમ ''ઉતાવળે આંબા ન પાકે.'' ધીરજ રાખવી પડે. એનો સમય થાય ઝાડ મોટાં થાય પછી એમાં કેરીઓ આવે.

મિત્રો ! બહુ સમજવા જેવી વાત છે. ધરમ, ધરતીને ધીરજ સમયાંતરે સારા ફળ આપે છે. એટલે જ કહ્યું છે કે....

''ધીરે ધીરે રે મના, ધીરે સબકુછ હોય.
માળી સીંચે સો ઘડા, ઋતુ આવે ફળ હોય.''

માળી સો સો ઘડા પાણી રેડે તેથી કાંઈ તરત જ ફળ બેસી જતાં નથી. એ તો તેની ઋતુ આવે ત્યારે જ ફળની પ્રાપ્તિ થાય છે.

આજે જ કંઠી બાંધી ને બે દિવસ ભજન કરે ને વિચારે કે બે દિવસ માળા ફેરવી તરત જ હું સુખી થઈ જાઉં મારૂં આ દુઃખ દૂર થઈ જાય. એવું ન બને. એ જ રીતે પરમાત્માની ભક્તિ, ઉપાસના, ધ્યાનની વાતમાં પણ ઉતાવળે આંબા ન પાકે. સ્વામિનારાયણ ભગવાન કહે છે કે ભગવાનનું ધ્યાન કરતાં મૂર્તિ અંતરમાં ન દેખાય તો પણ ધ્યાન કરવું પણ કાયર થઈને તે ધ્યાનને મૂકી દેવું નહિ. એવા આગ્રહવાળા ભક્ત ઉપર ભગવાનની મોટી કૃપા થાય છે. અને ભગવાન તેની ભક્તિએ કરીને તેને વશ થઈ જાય છે. (પ્ર.-૫)

માટે આજને આજ ધનવાન બની જાઉ કે આજને આજ સિધ્ધ બની જાઉં એમ ન થવાય પુરુષાર્થ કરતા રહો તો સમય આવે સારા ફળની પ્રાપ્તિ થાય.

દુકાન શરૂ કરીને બીજે દહાડે લાખોપતિ બની જાઉં એ ક્યાંથી શક્ય બને !

કોલેજમાં એડમીશન મળ્યું અને તરત ગ્રેજ્યુએટ બની જાઉ એ કઈ રીતે શક્ય બને !

આજે ભક્તિ કરવાની શરૂઆત કરી અને આવતી કાલે ભગવાન મને વરદાન માગવાનું કેમ કહેતા નથી !

આ બધી લૌકિક અને પારલૌકિક બધી જ બાબતોમાં, સાધના અને આરાધનામાં શ્રધ્ધા, સ્થિરતા અને ધૈર્યની ખૂબજ જરૂર પડે છે. એટલે જ આપણા સંતો કહે છે કે

''ધીરજ ધર તું અરે અધીરા''

માટે ધીરજથી કરેલું ભજન ભગવાન સુધી પહોંચે છે. માટે મીઠાં ફળ જોઈતાં હોય તો ધીરજ રાખતાં શીખો.

●

પૂજા બે પ્રકારની છે

- નારાયણ વી. જાની (ગાંધીનગર)

બાળમિત્રો ! તમે દરરોજ પૂજા કરો છો ? હા, તો આવો આજે આપણે ઠાકોરજીની પ્રત્યક્ષ પૂજા અને માનસી પૂજાના મહિમા વિશે બહુ સુંદર મજાની વાત કરીએ.

બોટાદના શિવલાલભાઈ ખૂબ સારા સત્સંગી હતા. ગોપાળાનંદ સ્વામી જ્યારે જ્યારે બોટાદ પધારે ત્યારે એક વાત અચૂક બનતી. શિવલાલભાઈનું કાયમી નિયમ હતું કે સ્નાનાદિક વિધિથી પરવારી મંદિરમાં આવી ઠાકોરજીની નિત્યપૂજા કરવા બેસે. જ્યારે શિવલાલભાઈ પૂજા કરે ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામી પણ શિવલાલભાઈની બાજુમાં આવીને બેસતા. એકવાર શિવલાલભાઈને પૂજામાં કાંઈક બીજો વિચાર આવ્યો ને ગોપાળાનંદ સ્વામી પૂજામાંથી ઉભા થઈ ચાલી નીકળ્યા ને પોતાને આસને જઈને બેઠા. પૂજા પુરી થયા પછી શિવલાલભાઈએ સ્વામી પાસે આવીને વંદન કર્યા અને પૂછ્યું - સ્વામી ! આજે કેમ વહેલા ઉભા થઈ ગયા ? સ્વામી કહે - શિવલાલ ! તું પૂજા એટલી એકાગ્ર મને કરીને કરે છે કે તારી પૂજાનો સ્વીકાર કરવા ભગવાન દરરોજ તારી પૂજામાં આવે છે. હું તેમના દર્શન કરવા તારી પાસે બેસું છું. પણ આજે તે કાંઈ બીજો વિચાર કર્યો તેથી ભગવાન ચાલી નીસર્યા ને હું પણ ચાલી નીસર્યો.

પૂજા કરતાં એક દિવસ પણ આટલો વિચાર સરખો આવે ને ભગવાન ચાલી નીસરતા હોય તો આપણે જે પૂજા કરીએ છીએ તેનો ક્યાં નંબર આવે ! પછી આપણે ફરિયાદ કરીએ કે હું આટલા કલાક પૂજા કરું છું છતાં ભગવાન મારી એકે વાત સાંભળતા નથી તો એ ક્યાં મેળ પડે. આ થઈ પ્રત્યક્ષ પૂજાની વાત.

એ જ રીતે માનસી પૂજાનું મહત્વ પણ કાંઈ ઓછું નથી. જો મહારાજની આજ્ઞા મુજબ એકાગ્રતાથી માનસી પૂજા પણ કરવામાં આવે તો તે પણ મોટા ફળની પ્રાપ્તિ કરાવે છે. આપણા નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ પરચા પ્રકરણમાં નોંધેલી પર્વતભાઈની માનસીપૂજાની વાત આનો પ્રત્યક્ષ પુરાવો છે.

અગતરાઈના પર્વતભાઈ વ્યવસાયે ખેડૂત હતા. સવારે પૂજા તો કરતાં જ પણ પાંચે સમય માનસીપૂજા પણ પુરા ભક્તિભાવથી કરતાં. ખેતીની સીઝન ચાલુ હોય ત્યારે હળ ચલાવવાનું બંધ કરી માનસીપૂજા કરવા બેસે. એવું તો ક્યાં શક્ય બને ! પણ ચાલુ કામે જ હળ ચલાવતા જાય ને માનસીપૂજા કરવાં લાગ્યા. મહારાજને જમાડવા છે તેથી મનમાં ચિંતવન ચાલુ કર્યું કે હે મહારાજ ! આ બાજરીનો રોટલો ને દહીં આપને અર્પણ કરૂં છું. હે મહારાજ સ્વીકારો. આ રીતે માનસી પૂજા ચાલું છે ત્યાં પર્વતભાઈની સાથે બીજો જે સાથી હતો તેની નજર પડી. પર્વતભાઈની આંખો બંધ જોઈ એટલે મનમાં માની લીધું કે પર્વતભાઈને ઉંઘ આવતી લાગે છે એટલે તેણે પોતાનું હળ થોડું પાસે લઈને જઈને પર્વતભાઈના હળને જરા ઠેબું માર્યું ને પર્વતભાઈનો હાથ જરાક હલી ગયો તો જમીન ઉપર રોટલો ને દહીં ઢોળાયા તે દેખાયા. આ જોઈને એમનો સાથી આશ્ચર્ય ચકિત થઈ ગયો કે આ કેવી અજાયબી !! એમનાં હાથમાં કાંઈ જ નહોતું તો પછી આ રોટલોને દહીં આવ્યા ક્યાંથી ? પછી ખ્યાલ આવ્યો કે પર્વતભાઈ સૂતા નહોતા પણ માનસીપૂજામાં ભગવાનને થાળ જમાડતા હતા. જો એકાગ્ર મનથી માનસીપૂજા પણ કરી તો ભગવાને પ્રત્યક્ષપણે તે સ્વીકારી.

મિત્રો ! આપણા ઈષ્ટદેવની આજ્ઞા છે કે હરિભક્ત માત્રને સ્નાનાદિકથી પરવારી નિત્યપૂજા કરવી. જો આપણામાં ક્યાંક કચાસ હોય ને પૂજા ન કરતાં હોઈએ તો નિયમિતપણે પૂજા કરવી અને વિશ્વાસ રાખવો કે જો શ્રધ્ધાથી, એકાગ્રતાથી ભગવાનની પ્રત્યક્ષ કે માનસીપૂજા કરીશું તો તે ભગવાન જરૂર સ્વીકારશે.

આ વાત શ્રીહરિએ સ્વમુખે સારંગપુરના ત્રીજા વચનામૃતમાં કહી છે કે - ‘‘ભગવાન વિષે પ્રેમે કરીને રોમાંચિત ગાત્ર થઈને ગદ્‌ગદ્ કંઠે થઈને જો ભગવાનની પ્રત્યક્ષ પૂજા કરે છે અથવા એવી રીતે જ ભગવાનની માનસીપૂજા કરે છે તો એ બેય શ્રેષ્ઠ છે અને પ્રેમે કરીને રોમાંચિત ગાત્રે અને ગદ્‌ગદ્ કંઠ થયા વિના કેવલ શુષ્ક મને કરીને પ્રત્યક્ષ ભગવાનની પૂજા કરે છે તો યે ન્યુન છે. અને માનસી પૂજા કરે છે તોયે ન્યુન છે.’’

આપણા ઈષ્ટદેવના સ્વમુખે કહેવાયેલા આ શબ્દો પર શ્રધ્ધા હોય તો પૂજામાં આપણે કેટલી વખત બેસીએ છીએ તે મહત્વનું નથી પણ કેવી રીતે બેસીએ છીએ તે મહત્વનું છે. ઘણીવાર કોઈ કહેતા હોય કે અમારે તો ઢીલું પોચું ચાલે જ નહી. સવારે ત્રણ કલાક પૂજામાં બેસીએ છીએ. ઘણી સારી વાત ગણાય કે ત્રણ કલાક ભગવાનની પૂજા માટે સમય ફાળવે. પણ ધ્યાન એ રાખવું જોઈએ કે એ ત્રણ કલાક જેવી રીતે શ્રીહરિએ કીધું એવી રીતે પૂજા થાય છે કે નહી ? ચા-પાણી, નાસ્તા, ફોન, વ્યવહાર બધું સાથે ચાલતું હોય તેવી રીતે જો ત્રણ કલાક પૂજા થતી હોય તેના કરતાં પાંચ મિનિટ પણ જો ભગવાનની મૂર્તિમાં એકાગ્ર મન કરી રોમાંચિતગાત્રે સહિત પૂજા થાય તો એ શ્રેષ્ઠ છે.